

Nyhetsbrev nr. 2/2025

Nasjonalt nettverk for samfunnsfaga i lærerutdanningane

EKSTRA!

Akkurat i det vi alle drømmer om å logge av Inspira og bevege oss inn i sommerferien kommer et ekstra nyhetsbrev fra nettverket. Som dere kunne lese i forrige brev, blir det konferanse på tampen av året. Nå er INN klare med mer informasjon om konferansen, som vi med glede deler videre til medlemmene våre. Dette er grunnen til det ekstra nyhetsbrevet. I tillegg har Erik Bratland skrevet en replikk til intervjuet med Kim Gunnar Helsvig, og Helsvig har kommet med et motsvar.

God lesing og god sommar

Mvh

Redaksjonen

Samfunnsfagkonferansen 2025: *Fremtidens samfunnsfag*

Av Konferanseplanleggerne ved INN

Universitetet i Innlandet, Campus Hamar, 04. - 05. desember 2025

Vi lever i en tid preget av omfattende global uro: krig og konflikt, geopolitiske spenninger, demokratisk tilbakegang, økende polarisering og nye former for økonomisk usikkerhet som utfordrer vår forståelse av verden. Samtidig står norsk lærerutdanning i en kritisk fase med rekrutteringsutfordringer og en uavklart framtid. Som svar på denne utviklingen stiller årets konferanse spørsmålet: Hva skal samfunnsfaget være i fremtidens skole og barnehage? Hvilke rammer og ambisjoner trenger vi for at faget kan være en vital del av lærerutdanningen, samt skolens og barnehagens dannelsesprosjekt?

Konferansen vil samles rundt tre temaer som er sentrale for fremtidens samfunnsfag:

1. *Verden i endring: Globale utfordringer og kritisk refleksjon*

Hvordan kan samfunnsfaget gi fremtidige lærere den kompetansen som trengs til å forstå, analysere og formidle vår tids komplekse globale utfordringer? På hvilken måte kan faget bidra til å utvikle kritisk vurderingsevne og refleksjon hos lærerstudenter, slik at de kan møte og veilede elever i en tid der polarisering, fragmentering og desinformasjon undergraver betingelsene for en felles forståelse, så vel som for adekvat samfunnskritikk?

2. *Samfunnsfaget i lærerutdanningen*

Hvilken rolle skal samfunnsfaget spille i fremtidens skole og barnehage? Hvilken rolle skal faget spille i lærerutdanningene i Norge? Hvordan bør faget utformes for å balansere kravene til fagkunnskap, kompetansemål og ferdigheter i norsk skole? Hvilke fagoverskridende former for kompetanse kan samfunnsfaget bidra med i utdanningen og i skolen? Hvordan ivareta barnehagens særegenhet når én felles rammeplan innføres? Og hvilken plass skal praksis spille i å styrke barnehage- og lærerstudentenes møte med samfunnets behov og virkelighet?

3. *Kunstig intelligens – et verktøy og en vare*

Hvordan kan lærerutdanningen ruste studenter til å kritisk vurdere kunstig intelligens – ikke bare som en ressurs i undervisningen, men også som kommersielle tjenester med stadig mer uoversiktlige samfunnsmessige konsekvenser? Hvordan stiller vi oss til effektene av KI-forbruk? Hva slags lese-, tekst-, og skrivekultur ønsker vi i lærerutdanningen?

Disse temaene peker mot hvordan fremtidens lærerutdanning skal ruste studenter til å håndtere samfunnets komplekse realiteter og fremme et kritisk, reflektert og informert undervisnings- og dannelsingsoppdrag.

Innsending av sammendrag

Vi inviterer til bidrag som adresserer fremtidens samfunnsfag i lys av de overordnede temaene.

Frist for innsending av forslag til individuelle bidrag og symposium er **15. august 2025**.

Link:

[Innsending av individuelle bidrag og symposium: Samfunnsfagkonferansen 2025 - Nettskjema](#)

Påmelding

1. september 2025 åpner vi for påmelding.

Konferansen er uten deltakeravgift. Vi organiserer felles lunsj og konferansemiddag. Kostnadene dekkes av den enkelte.

Lenke til påmelding og informasjon om forhåndsbetaling av konferansemiddag kommer.

Se nettsiden her: [Samfunnsfagkonferansen 2025: Fremtidens samfunnsfag - Universitetet i Innlandet](#)

En kommentar til Helsvig

Av Erik Bratland, Sosiolog, Nord universitet

Viser til NSLs nyhetsbrev nr. 1. Infoskrivet inkluderte et intervju med Kim Gunnar Helsvig om dagens læreplaner og Kunnskapsløftet. Jeg deler Helsvigs ønske om mer kunnskapsbaserte eller kunnskapsrike læreplaner, men etter min vurdering er noen av forslagene som fremsettes i intervjuet lite egnet til å realisere dette målet.

Helsvig viser til den engelske sosiologen Michael Youngs begrep *powerful knowledge*. Dette er et komplekst og flerdimensjonalt begrep, som ikke uten videre kan reduseres til læreplaner med økt vekt på faginnhold. En slik tolkning peker snarere mot en mer konservativ fagplantradisjon, der faktakunnskap og innhold vektlegges på bekostning av dypere forståelse. Helsvig synes å være oppmerksom på dette problemet, men legger samtidig til grunn en noe misvisende fortolkning av Youngs begrep, som nettopp betoner disiplinkunnskap og fagbegreper, selv om disse bør knyttes til et innhold i kunnskapsbaserte læreplaner. Begrepet *powerful knowledge* tildeler fagbegreper en nøkkelrolle i kunnskapsbaserte læreplaner, og disse begrepene er slik sett et mål i seg selv. Young legger særlig vekt på betydningen av disiplinbasert kunnskap og faglige begreper, forstått som en generalisert og kontekstoverskridende form for kunnskap. Denne kunnskapen er «powerful» fordi den har egenskaper som setter elever og studenter i stand til å overskride sin hverdagskunnskap.

Hvis kunnskap skal vektlegges sterkere i fagplanen, så kan forslaget om en mer nasjonalt orientert læreplan stå i motsetning til et slikt ønske. Kunnskap om samfunn og historie er ikke først og fremst et nasjonalt anliggende, men springer ut av et internasjonalt forskningsfelleskap. For å få en dypere forståelse av demokrati og demokratiets utvikling, er det ikke tilstrekkelig å vise til forhold i Norge. Sosiale og politiske forhold i Norge forstås best ved å sammenlikne med utviklingen i andre land. Læreplaner som vektlegger nasjonale perspektiver, står i fare for å bli styrt av ideologiske, nasjonalistiske eller politiske målsettinger, snarere enn av vitenskapelig og disiplinbasert kunnskap – noe Young omtaler som vår beste kunnskap om verden.

Det kan også anføres at Fagfornyelsen har en tvetydig karakter. Reformen viderefører 2006-reformens vektlegging av kompetanser og ferdigheter, men introduserer samtidig dybdelæring med vekt på fag og fagbegreper – et aspekt som ligger nær Youngs perspektiv. Denne tvetydigheten leder imidlertid til målformuleringer i fagplanen for samfunnsfag, som mangler et sammenhengende design (se min analyse den refererte artikkelen nedenfor).

Generelt reiser et program for å *bring knowledge back in* flere uavklarte og komplekse spørsmål. Som Helsvig er inne på, er dagens læreplaner utviklet innenfor rammer satt av internasjonale aktører, særlig OECD. Det innebærer at læreplaner i mange land er basert

på et felles rammeverk, også omtalt som «det 21. århundres læring». Beslutninger om læreplaner har med andre ord beveget seg fra et nasjonalt til et internasjonalt nivå. Denne situasjonen legger klare føringer, også for nye norske læreplaner.

Dessuten er det viktig å avklare hva slags teori om kunnskap som skal ligge til grunn for en mer kunnskapsbasert læreplan. Det er et behov for å definere hva vi mener med kunnskap i utdanningen, herunder hvordan kunnskapen kan inngå i et sammenhengende læreplandesign, og omsettes til dybdelæring i samfunnsfag (og i andre skolefag).

Til slutt et forslag til konferansen i 2025: Spørsmålet om mer kunnskapsbaserte læreplaner er både aktuelt og viktig, og bør få en sentral plass i konferanseprogrammet!

For mer fra Bratland, les gjerne denne:

Bratland, E., & El Ghami, M. (2022). Recontextualization of knowledge in the new Norwegian curriculum: Epistemic and non-epistemic design in learning objectives for social studies. *Curriculum journal (London, England)*. <https://doi.org/10.1002/curj.197>

Kommentar til Bratland

Av Kim Gunnar Helsvig, professor, OsloMet

Takk til professor Erik Bratland for en konstruktiv kommentar til intervjuet i det siste nyhetsbrevet. Ikke minst hever sosiologen Bratland presisjonsnivået for den videre debatten om bruken av Michael Young og hans begrep *powerful knowledge*

Jeg vil imidlertid understreke at jeg spilte inn Young og hans begrep som en vei å utforske for å utvikle læreplaner som fremmer nettopp elevenes dypere forståelse, slik at vi ikke havner i den motsatte grøften av kompetansemålsbaserte læreplaner; en læreplan full av faktakunnskap som i neste omgang skal måles og testes. Det kan synes som om de pågående svenske læreplanreformene går litt i denne retningen. Vi kan ha mer å hente av å se til det som skjer i Danmark. Også her ønsker man nå tydelig faglig innhold i læreplanene, men i Danmark handler reformarbeidet om å se faginnholdet i lys av både fagenes egenart og lærernes handlingsrom for å bidra til elevenes dypere forståelse og dannelse. I Danmark synes man altså å bygge på didaktiske perspektiver som i større grad enn i Sverige anerkjenner lærernes rolle i prosessen med å omsette læreplanene i praksis.

Og når jeg som historiker sa at den neste læreplanen bør være sterkere forankret i skolens nasjonale tradisjoner, så var det ut ifra min analyse i boken *Reform og rutine. Kunnskapsdepartementets historie 1945-2017* av at norske skolepolitikere i over 20 år i for stor grad har latt seg inspirere av OECD, både når det gjelder skolens output-baserte styring og kompetansemålsbaserte innhold. Som professor i pedagogikk ved UiO Kirsten Sivesind sa på et fullsatt seminar om «Nye læreplaner med tydelig faglig innhold?» hos oss på Storbyuniversitetet 3. juni, så har vi en lang nasjonal tradisjon fram til Kunnskapsløftet i 2006 for at skolens læreplaner er *kulturbærende tekster* (se opptak nedenfor, fra 23.30). Det er de ikke lenger, men det kan de igjen bli. Absolutt ikke kulturbærende i en nasjonalistisk eller politisk-ideologisk forstand, og absolutt ikke for styrende, men konkrete nok til at de gir mening til lærere og en større offentlighet som grunnlag for å oppfylle skolens formålsparagraf om å «bidra til å utvide kjennskapen til og forståinga av den nasjonale kulturarven og vår felles internasjonale kulturtradisjon».

Den siste runden med læreplandebatt har nå gått med uforminsket styrke i mer enn syv måneder, og det er ikke usannsynlig at vi også i Norge snart skal i gang med å utforme nye læreplaner. Jeg er helt enig med Bratland i at det da er et behov for å definere hva vi mener med tydelig faglig innhold i skolen, og ikke minst er det et behov for å diskutere hvordan dette faglige innholdet kan inngå i et sammenhengende læreplandesign. Jeg støtter derfor helhjertet forslaget om at dette bør få en sentral plass under konferansen i desember.